

УДК: 01(076.6)

*Яременко С. А., канд. філол. наук, доцент,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ*

СПЕЦИФІКА ПРОЦЕСУ БІБЛІОГРАФУВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Анотація. Висвітлено роль процесу бібліографування як способу створення достовірного джерела досліджень, що дає змогу повноцінно задовольняти інформаційні запити користувачів із конкретної теми, представляючи її комплексно, узагальнено й систематизовано. Розглянуто специфіку процесу бібліографування в системі соціальних комунікацій.

Ключові слова: бібліографія, процес бібліографування, соціальні комунікації, бібліографічна систематизація, бібліографічна предметизація, принцип доцільності.

Необхідною передумовою становлення, розвитку та функціонування всіх соціальних систем в інформаційному суспільстві, що забезпечують зв'язок між людьми та різними спільнотами, налагоджують зв'язок між поколіннями для передачі накопиченого соціального досвіду, організації спільної діяльності, розвитку культури, є соціальні комунікації.

Соціальна комунікація – це процес передачі та переробки між соціальними суб'єктами цілісних знакових повідомлень, у яких відображені соціально значимі для них інформація, знання, ідеї, емоції тощо. Процес комунікації обумовлений низкою соціально значимих оцінок, конкретних ситуацій, комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у суспільстві. Сутність соціальних комунікацій розкривається в трьох аспектах: передача інформації у вигляді знаків, символів; процес, що пов'язує частини соціальної системи одна з одною; механізм, що дає змогу визначати поведінку іншої людини. Процес соціальної комунікації відбувається під час багатостороннього та різнорівневого обміну соціальною інформацією між політичною, економічною та духовною сферами глобального суспільства та їх національними відповідниками.

Система соціальних комунікацій – це сукупність усіх видів соціальної комунікації, їх елементів та різних відношень між ними. Система комунікації спрямована для керування процесами передачі інформації. Як види соціальної комунікації розрізняють комунікацію недокументальну та документальну. Недокументальна комунікація – це та, що здійснюється без допомоги документа. Протилежне значення має поняття «документальна комунікація». У документальній комунікації передача інформації від комуніканта до споживача інформації здійснюється за допомогою документа, який виконує роль каналу комунікації [2, с. 49].

Сьогодні процес бібліографування, незважаючи на стрімкий розвиток нових інформаційних технологій, створення різноманітних баз даних, які виконують

провідну роль в інформаційному задоволенні потреб користувачів, не втратив своєї актуальності й залишається важливим засобом інформування в документальних комунікаціях. Адже саме бібліографічна продукція дає змогу повноцінно задовольняти інформаційні запити з конкретної теми, представляючи її комплексно, узагальнено й систематизовано [1]. Бібліографування – це показник документальної достовірності джерела досліджень; саме від повноти та правильного оформлення бібліографії залежить якість, точність і об'єктивність наукових висновків та передбачень.

Питання бібліографування, якості бібліографічного процесу та його ролі у забезпеченні інформаційних потреб користувачів порушують багато провідних вчених: Т. Добко, В. Кононенко, О. Коршунова, О. Лебедюк, Ю. Остапчук, Л. Пономаренко, Л. Самчук, Л. Трачук, В. Хівренко, Г. Швецова-Водка, О. Яценко та ін.

Бібліографування – це процес створення бібліографічної інформації. Науковці виокремлюють основні етапи бібліографування.

Бібліографічне виявлення – пошук документів як об'єктів бібліографування для їх подальшого бібліографічного опрацювання.

Бібліографічний відбір – виокремлення документів відповідно до визначених критеріїв (змістових чи формальних) з метою їх відображення в бібліографічній інформації.

Бібліографічна характеристика – складання бібліографічних записів на підставі аналізу форми та змісту документів. Розрізняють такі операції бібліографічної характеристики:

Бібліографічне групування – об'єднання бібліографічних записів у групи за визначеними ознаками. Виокремлюють змістове та формальне групування. Розташування бібліографічних записів усередині найдрібнішої рубрики: розрізняють змістові, формальні та змішані способи розташування. Змістові способи розташування: за ступенем значимості документів; за ступенем доступності (від простого до складного); за ступенем заглибленості в тему (від загального до часткового); за логікою змісту (послідовне розкриття теми). Формальні способи розташування: алфавітний, хронологічний [2].

Різновидами бібліографічного групування теж можуть бути бібліографічна систематизація та бібліографічна предметизація (як групування бібліографічних записів за класифікаційними чи предметними рубриками). Називають ще як окремий метод «загальний бібліографічний аналіз документа». Але це не окремий метод, а умова здійснення будь-якого методу бібліографування. Найбільш глибоко цей аналіз здійснюється під час складання бібліографічної характеристики документів [5].

Для всіх етапів бібліографування найбільш важливим є принцип доцільності або закон подвійної відповідності – головний принцип бібліографування: бібліографічна інформація, що створюється, повинна відповідати, з одного боку, особливостям документів (їх змісту та формі), з іншого боку, – інформаційним потребам, запитам, інтересам споживачів, на яких розраховано бібліографічну інформацію [5].

Висновки. Отже, процес бібліографування спрямований на задоволення інформаційних потреб, підвищення інформаційної культури користувачів та є показником якості, точності і об'єктивності наукових висновків, тобто документа в системі соціальних комунікацій.

Список використаних джерел

1. Добко Т. Бібліографічний показник у системі довідково-бібліографічної діяльності: історія та сучасність. *Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 44. С. 499–513.
2. Інформаційні ресурси. Словник законодавчої та стандартизованої термінології / НАПН України; Держ. наук-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; укл.: П. І. Рогова, Я. О. Чепуренко, С. М. Зозуля, І. Г. Лобановська. Київ, 2012. 283 с.
3. Самчук Л. І. Бібліографічні посібники в забезпеченні інформаційних потреб освітян. *Інформ. технології і засоби навчання*. 2017. Т. 61, № 5. С. 188–195.
4. Хівренко В. В. Бібліографічна продукція як засіб задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотек. *Бібліотечно-інформаційна інфраструктура медичної, фармацевтичної галузі України: традиційний та інноваційний шляхи розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 26–27 трав. 2011 р.). Харків, 2011. С. 73–77.
5. Швецова Водка Г. М. Документальна комунікація як об'єкт загальної теорії документології. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 2. С. 49–54.

